

ΧΑΡΟΥΚΙ ΜΟΥΡΑΚΑΜΙ

ΣΚΟΤΩΝΟΝΤΑΣ
ΤΟΝ ΚΟΜΕΝΤΑΤΟΡΕ

ΒΙΒΛΙΟ

I

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Σκοτώνοντας τον Κομεντατόρε: Βιβλίο Ι – Η ιδέα γίνεται ορατή**

ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΥ: Kishidancho goroshi: Dai ichi-bu, Arawareru idea hen

Από τις Εκδόσεις Shinchosha, Τόκιο, 2017

Η ελληνική μετάφραση έγινε από την έκδοση Killing Commendatore,

μετάφραση στα αγγλικά: Philip Gabriel και Ted Goossen

Από τις Εκδόσεις Alfred A. Knopf, Νέα Υόρκη 2018

ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Haruki Murakami

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: Βασίλης Κιμούλης

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Δέσποινα Γιανναρούδη

ΜΑΚΕΤΑ ΕΞΟΦΥΛΛΟΥ: Τζίνα Γεωργίου

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Ραλλού Ρουχωτά

© Haruki Murakami, 2017

© Εικονογράφησης εξωφύλλου: Noma Bar/Dutch Uncle

© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2022

Πρώτη έκδοση: Απρίλιος 2022, 8.000 αντίτυπα

Έντυπη έκδοση ISBN 978-618-01-4254-9

Ηλεκτρονική έκδοση ISBN 978-618-01-4255-6

Τυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.

Από το 1979

Έδρα:

Τατοΐου 121, 144 52 Μεταμόρφωση

Βιβλιοπωλείο:

Εμμ. Μπενάκη 13-15, 106 78 Αθήνα

Τηλ.: 2102804800 • fax: 2102819550

PSICHOGIOS PUBLICATIONS S.A.

Publishers since 1979

Head Office:

121, Tatoiou Str., 144 52 Metamorfossi, Greece

Bookstore:

13-15, Emm. Benaki Str., 106 78 Athens, Greece

Tel.: 2102804800 • fax: 2102819550

e-mail: info@psychogios.gr

www.psychogios.gr • <http://blog.psychogios.gr>

ΧΑΡΟΥΚΙ ΜΟΥΡΑΚΑΜΙ

ΣΚΟΤΩΝΟΝΤΑΣ
ΤΟΝ ΚΟΜΕΝΤΑΤΟΡΕ

ΒΙΒΛΙΟ

I

Η ιδέα γίνεται ορατή

Μετάφραση από τα αγγλικά: Βασίλης Κιμούλης

ΑΛΛΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΧΑΡΟΥΚΙ ΜΟΥΡΑΚΑΜΙ
ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ:

Νορβηγικό δάσος, μτφρ. Αργυρώ Μαντόγλου, 2012

IQ84: Βιβλίο 1, μτφρ. Μαρία Αργυράκη, 2012

IQ84: Βιβλίο 2, μτφρ. Μαρία Αργυράκη, 2012

IQ84: Βιβλίο 3, μτφρ. Μαρία Αργυράκη, 2013

Τις μικρές ώρες, μτφρ. Μαρία Αργυράκη, 2013

*Ο άχρωμος Τσουνκούρου Ταζάκι και τα χρόνια
του προσκνημάτος του*, μτφρ. Μαρία Αργυράκη, 2014

Ο Κάφκα στην ακτή, μτφρ. Αργυρώ Μαντόγλου, 2015

Σκοτώνοντας τον Κομεντατόρε: Βιβλίο 2,
μτφρ. Βασίλης Κιμούλης, 2022

Περί μουσικής και μόνο,
μτφρ. Σταύρος Παπασταύρου, 2022

ΕΤΟΙΜΑΖΟΝΤΑΙ:

Το κουρδιστό πουλί, μτφρ. Αργυρώ Μαντόγλου, 2022

First person singular,
μτφρ. Βασίλης Κιμούλης, 2023

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	9
1 ΑΝ Η ΕΠΙΦΑΝΕΙΑ ΕΙΝΑΙ ΘΑΜΠΗ.....	13
2 ΚΑΘΕΝΑΣ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΣΑΛΤΑΡΕΙ	27
3 ΑΠΛΩΣ ΜΙΑ ΦΥΣΙΚΗ ΑΝΤΑΝΑΚΛΑΣΗ.....	49
4 ΑΠΟ ΑΠΟΣΤΑΣΗ ΤΑ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΔΕΙΧΝΟΥΝ ΟΜΟΡΦΑ	62
5 ΔΕΝ ΑΝΑΣΑΙΝΕΙ ΠΙΑ... ΤΑ ΜΕΛΗ ΤΟΥ ΕΧΟΥΝ ΠΑΓΩΣΕΙ.....	79
6 ΑΥΤΗ ΤΗ ΣΤΙΓΜΗ ΕΙΝΑΙ ΕΝΑΣ ΠΕΛΑΤΗΣ ΧΩΡΙΣ ΠΡΟΣΩΠΟ.....	96
7 ΚΑΛΩΣ Ή ΚΑΚΩΣ, ΕΙΝΑΙ ΕΝΑ ΟΝΟΜΑ ΠΟΥ ΔΥΣΚΟΛΑ ΤΟ ΞΕΧΝΑΣ	104
8 ΚΑΘΕ ΕΜΠΟΔΙΟ ΓΙΑ ΚΑΛΟ.....	119
9 ΑΝΤΑΛΛΑΣΣΟΝΤΑΣ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΕΑΥΤΟΥ ΜΑΣ	129
10 ΑΝΟΙΓΟΝΤΑΣ ΔΡΟΜΟ ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΠΛΟΥΣΙΑ ΠΡΑΣΙΝΗ ΒΛΑΣΤΗΣΗ.....	144
11 Η ΛΑΜΨΗ ΤΟΥ ΦΕΓΓΑΡΙΟΥ ΟΜΟΡΦΑΙΝΕ ΤΑ ΠΑΝΤΑ	157
12 ΣΑΝ ΕΚΕΙΝΟΝ ΤΟΝ ΑΝΩΝΥΜΟ ΤΑΧΥΔΡΟΜΟ.....	170
13 ΑΥΤΗ ΤΗ ΣΤΙΓΜΗ ΕΙΝΑΙ ΑΠΛΩΣ ΜΙΑ ΥΠΟΘΕΣΗ	180
14 ΑΛΛΑ ΚΑΤΙ ΤΟΣΟ ΠΑΡΑΞΕΝΟ ΕΙΝΑΙ ΠΡΩΤΟΓΝΩΡΟ.....	193
15 ΑΥΤΟ ΕΙΝΑΙ ΜΟΝΑΧΑ Η ΑΡΧΗ.....	205
16 ΜΙΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΚΑΛΗ ΜΕΡΑ.....	224
17 ΠΩΣ ΜΟΥ ΕΙΧΕ ΔΙΑΦΥΓΕΙ ΚΑΤΙ ΤΟΣΟ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ;.....	236
18 Η ΠΕΡΙΕΡΓΕΙΑ ΔΕ ΣΚΟΤΩΣΕ ΜΟΝΟ ΤΗ ΓΑΤΑ.....	245
19 ΒΛΕΠΕΙΣ ΤΙΠΟΤΑ ΠΙΣΩ ΜΟΥ;.....	262

20	Η ΣΤΙΓΜΗ ΠΟΥ Η ΥΠΑΡΞΗ ΚΑΙ Η ΜΗ ΥΠΑΡΞΗ ΣΥΓΧΩΝΕΥΟΝΤΑΙ	280
21	ΕΙΝΑΙ ΜΙΚΡΟ, ΜΑ ΑΝ ΜΕ ΑΥΤΟ ΚΑΝΕΙΣ ΚΟΠΕΙ, ΑΙΜΑ ΘΑ ΤΡΕΞΕΙ ΣΙΓΟΥΡΑ	291
22	Η ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΙΣΧΥΕΙ ΑΚΟΜΗ.....	303
23	ΟΛΟΙ ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΣΤ' ΑΛΗΘΕΙΑ	314
24	ΑΠΛΩΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΝΕΙ ΑΝΕΠΕΞΕΡΓΑΣΤΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ.....	336
25	ΠΟΣΟ ΜΕΓΑΛΗ ΜΟΝΑΞΙΑ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΦΕΡΕΙ Η ΑΛΗΘΕΙΑ.....	349
26	Η ΣΥΝΘΕΣΗ ΔΕ ΘΑ ΜΠΟΡΟΥΣΕ ΝΑ ΓΙΝΕΙ ΚΑΛΥΤΕΡΗ	362
27	ΠΑΡΟΛΟ ΠΟΥ ΘΥΜΑΣΑΙ ΑΚΡΙΒΩΣ ΠΩΣ ΦΑΙΝΟΤΑΝ.....	369
28	Ο ΦΡΑΝΤΣ ΚΑΦΚΑ ΑΓΑΠΟΥΣΕ ΠΟΛΥ ΤΙΣ ΑΝΗΦΟΡΕΣ.....	377
29	ΚΑΘΕΤΙ ΑΦΥΣΙΚΟ.....	387
30	ΕΞΑΡΤΑΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ	400
31	ΙΣΩΣ ΚΑΠΩΣ ΥΠΕΡΒΟΛΙΚΑ ΤΕΛΕΙΑ	416
32	ΤΑ ΤΑΛΕΝΤΑ ΤΟΥ ΗΤΑΝ ΠΕΡΙΖΗΤΗΤΑ	426

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Οταν ξύπνησα σήμερα ύστερα από έναν ελαφρύ υπνάκο, μπροστά μου βρισκόταν ο άντρας δίχως πρόσωπο. Καθόταν στην καρέκλα απέναντι από τον καναπέ όπου κοιμόμουν και με κοιτούσε καταπρόσωπο μ' ένα ζευγάρι φανταστικά μάτια πάνω σε ένα πρόσωπο που δεν υπήρχε.

Ο άντρας ήταν ψηλός και φορούσε τα ίδια ρούχα όπως και την τελευταία φορά που τον είδα. Το δίχως-πρόσωπο-πρόσωπό του μισοκρυβόταν από ένα μαύρο καπέλο με φαρδύ γύρο και φορούσε ένα εξίσου σκούρο μακρύ παλτό.

«Ήρθα για να μου κάνεις το πορτρέτο», είπε ο άντρας δίχως πρόσωπο, αφού βεβαιώθηκε πως είχα ξυπνήσει για τα καλά. Η φωνή του ήταν σιγανή, άχρωμη, επίπεδη. «Μου το υποσχέθηκες. Θυμάσαι;»

«Ναι, το θυμάμαι. Αλλά δεν μπορούσα τότε επειδή δεν είχα χαρτί». Και η δική μου φωνή ήταν άχρωμη και επίπεδη. «Και, για να επανορθώσω, σου χάρισα ένα μικρό γούρι, έναν πιγκουίνο».

«Ναι, το έχω φέρει μαζί μου», είπε και άπλωσε το δεξί του χέρι. Στο χέρι του, που ήταν υπερβολικά μακρύ, κρατούσε έναν μικρό πλαστικό πιγκουίνο σαν αυτά τα στολιδάκια που κρεμάνε στα κινητά για γούρι. Το πέταξε πάνω στο γυάλινο τραπέζακι του σαλονιού, όπου προσγειώθηκε κάνοντας ένα μικρό κλανκ. «Σ' το επιστρέφω. Ίσως να το χρειάζεσαι. Αυτός ο μικρός πιγκουίνος θα είναι το φυλαχτό που θα προστατεύει όσους αγαπάς. Σε αντάλλαγμα θέλω να μου κάνεις το πορτρέτο».

Ένιωθα μερδεμένος.

«Καταλαβαίνω, αλλά δεν έχω κάνει ποτέ το πορτρέτο ενός ανθρώπου χωρίς πρόσωπο».

Είχε ξεραθεί ο λαιμός μου.

«Απ' ό,τι έχω ακούσει, είσαι ένας εξαιρετος πορτραετίστας.

Και για όλα υπάρχει η πρώτη φορά», είπε ο άντρας δίχως πρόσωπο. Και έπειτα γέλασε. Τουλάχιστον έτσι μου φάνηκε. Αυτή η παρωδία γέλιου ήταν σαν τον υπόκωφο ήχο του αέρα που ξεμπουκάρει ορμητικά μέσα από τα βάθη ενός σπηλαίου.

Έβγαλε το καπέλο που έκρυβε το μισό του πρόσωπο. Εκεί που θα έπρεπε να υπάρχει πρόσωπο δεν υπήρχε τίποτα, μονάχα ένας ομιχλώδης στροβιλισμός.

Σηκώθηκα κι έφερα ένα μπλοκ ζωγραφικής και ένα μαλακό μολύβι από το ατελιέ μου. Βυθίστηκα πάλι στον καναπέ μου, έτοιμος να κάνω το πορτρέτο του ανθρώπου δίχως πρόσωπο. Αλλά δεν είχα ιδέα από πού ή πώς να αρχίσω. Υπήρχε μονάχα ένα κενό, και πώς δίνει κανείς μορφή σε κάτι που δεν υπάρχει; Και η γαλακτώδης ομίχλη που περιέβαλλε το κενό άλλαζε διαρκώς σχήμα.

«Καλύτερα να βιαστείς», είπε ο άντρας δίχως πρόσωπο. «Δεν μπορώ να μείνω εδώ για πολλή ώρα ακόμα».

Η καρδιά μου παλλόταν άτονα στο στήθος μου. Δεν είχα πολύ χρόνο. Έπρεπε να βιαστώ. Αλλά τα δάχτυλά μου που βαστούσαν το μολύβι απλώς κρέμονταν στον αέρα ακινητοποιημένα. Λες και είχαν παραλύσει από τον καρπό μέχρι την παλάμη. Υπήρχαν ένα σωρό άνθρωποι που όφειλα να προστατέψω, και το μόνο που ήμουν ικανός να κάνω ήταν να σκαρώνω ζωγραφιές. Παρ' όλα αυτά, δεν υπήρχε περίπτωση να τον ζωγραφίσω. Κοίταξα την ομίχλη που στροβιλιζόταν.

«Λυπάμαι, αλλά τέλειωσε ο χρόνος σου», είπε λίγο μετά ο άντρας δίχως πρόσωπο. Από το ανύπαρκτο στόμα του άφησε να βγει μια βαθιά ανάσα σαν την αραϊή καταχνιά που αιωρείται πάνω από ένα ποτάμι.

«Περίμενε, σε παρακαλώ. Αν μου δώσεις λίγο χρόνο ακόμα...»

Ο άντρας ξαναφόρεσε το καπέλο του, που σκέπασε και πάλι το μισό του πρόσωπο.

«Κάποια μέρα θα επιστρέψω για σένα. Ίσως τότε να είσαι σε θέση να με ζωγραφίσεις. Στο μεταξύ θα κρατήσω το φυλάχτό με τον πιγκουίνο».

Κι ύστερα εξαφανίστηκε. Έγινε καπνός και χάθηκε, σαν το πούσι που το διαλύει μια φρέσκια πνοή αέρα. Το μόνο που απέμεινε ήταν η άδεια καρέκλα και το γυάλινο τραπεζάκι. Το φυλαχτό με τον πιγκουίνο είχε κάνει φτερά από την επιφάνεια του τραπεζιού.

Όλα έμοιαζαν σαν ένα σύντομο όνειρο. Ήξερα όμως καλά πως δεν ήταν. Αν αυτό ήταν όνειρο, τότε και ολόκληρος ο κόσμος όπου μέσα του ζω είναι κι αυτός ένα όνειρο.

Ίσως κάποια μέρα να είμαι ικανός να κάνω το πορτρέτο του τίποτα. Ακριβώς όπως ένας άλλος καλλιτέχνης κατάφερε να ολοκληρώσει μια ζωγραφιά με τίτλο *Σκοτώνοντας τον Κομεντατόρε*. Αλλά θα χρειαστώ χρόνο μέχρι να φτάσω σ' αυτό το σημείο. Θα πρέπει να έχω τον χρόνο με το μέρος μου.

ΑΝ Η ΕΠΙΦΑΝΕΙΑ ΕΙΝΑΙ ΘΑΜΠΗ

Από τον Μάιο μέχρι τις αρχές του επόμενου έτους έζησα στην κορυφή ενός βουνού κοντά στην είσοδο μιας στενής κοιλάδας. Το καλοκαίρι έβρεχε ασταμάτητα βαθιά μες στην κοιλάδα, έξω όμως απ' αυτή συνήθως είχε λιακάδα. Αυτό οφειλόταν στον νοτιοδυτικό άνεμο που έπνεε από τον ωκεανό. Νοτερά σύννεφα παρασυρμένα από τον άνεμο έμπαιναν στην κοιλάδα, φέρνοντας βροχή στον δρόμο τους προς τα πρηνή. Το σπίτι ήταν χτισμένο ακριβώς πάνω στο σύνορο, κι έτσι συχνά ήταν ηλιόλουστο από μπροστά, ενώ στην πίσω μεριά γινόταν κατακλυσμός. Αρχικά μου φάνηκε ανησυχητικό, αλλά όσο το συνήθιζα άρχισα να το βρίσκω φυσιολογικό.

Χαμηλά ράκη από σύννεφα στεφάνωναν τα γύρω βουνά. Όταν φυσούσε αέρας, αυτά τα θραύσματα νεφών, σαν περιπλανώμενα πνεύματα από το παρελθόν, περιφέρονταν διστακτικά πάνω στα βουνά σαν να γύρευαν χαμένες αναμνήσεις. Η αγνή λευκή βροχή στροβιλιζόταν σιωπηλά στον άνεμο σαν φίνο χιόνι. Καθώς ο αέρας σπάνια κόπαζε, έβγαζα ακόμα και ολόκληρο το καλοκαίρι χωρίς κλιματισμό.

Το ίδιο το σπίτι ήταν παλιό και μικρό, αλλά ο πίσω κήπος ήταν μεγάλος. Παρατημένος όπως ήταν στην τύχη του, η πράσινη αγκιάδα είχε θεριέψει καταλαμβάνοντας τα πάντα, ενώ εκεί είχε στήσει το σπιτικό της και μια οικογένεια γατών. Όταν ήρθε ένας κηπουρός να κουρέψει τα χόρτα, η γατοοικογένεια μετακόμισε αλλού. Φαντάζομαι ότι θα ένιωσε πολύ εκτεθειμένη. Η οικογένεια αποτελούνταν από μια ριγωτή μητέρα και τα τρία γατάκια της. Η μητέρα ήταν αδύνατη και απέπνεε μια αυστηρότητα, λες και η ζωή τής είχε επιφυλάξει μόνο δοκιμασίες.

Το σπίτι βρισκόταν στην κορυφή του βουνού, κι όταν έβγαينا στην αυλή και κοίταζα προς τα νοτιοδυτικά, μπορούσα να διακρίνω ανάμεσα στα δάση ένα μικρό κομμάτι ωκεανού. Αποκεί ψηλά ο ωκεανός δε φαινόταν μεγαλύτερος από λίγο νερό σε μια λεκάνη για το πλύσιμο των ρούχων, μια μικροσκοπική φετούλα του πελώριου Ειρηνικού. Ένας αληθινός κτηματομεσίτης που γνώριζα μου είπε ότι ακόμα κι ένα κομματάκι ωκεανού να μπορούσες να διακρίνεις από το σπίτι σου, όπως εγώ, αυτομάτως η τιμή του ακινήτου απογειωνόταν. Όχι ότι με ένοιαζε η θέα αυτή. Από μεγάλη απόσταση τούτο το κλάσμα ωκεανού δεν ήταν τίποτα παραπάνω από ένας θαμπός λεκές. Το γιατί ο κόσμος έκανε σαν τρελός για λίγη θέα στη θάλασσα ήταν κάτι που με ξεπερνούσε. Προτιμούσα πολύ περισσότερο να παρατηρώ τα γύρω βουνά. Τα βουνά στην απέναντι πλευρά της κοιλάδας βρισκόνταν σε αδιάκοπη μεταβολή, μεταμορφώνονταν ανάλογα με τις εποχές και τον καιρό, και προσωπικά δε με κούραζαν ποτέ αυτές οι αλλαγές.

Εκείνη την εποχή η γυναίκα μου κι εγώ είχαμε διαλύσει τον γάμο μας, τα χαρτιά του διαζυγίου όλα υπογεγραμμένα και σφραγισμένα, αλλά στη συνέχεια συνέβησαν διάφορα γεγονότα και καταλήξαμε να κάνουμε άλλη μια προσπάθεια να σώσουμε τη σχέση μας.

Δεν μπορώ να δώσω κάποια εξήγηση. Το πώς και το γιατί συνέβησαν όλα αυτά διαφεύγει ακόμα κι από εμάς τους ίδιους που ήμασταν άμεσα εμπλεκόμενοι, αλλά, αν έπρεπε να συνοψίσω την κατάσταση με δυο λόγια, θα κατέληγα σε κάποια εντελώς κοινότοπη δήλωση του τύπου «Τελικά τα βρήκαμε μεταξύ μας». Αν και το ενιάμηνο χάσμα μέχρι τη δεύτερη φορά που παντρευτήκαμε (με άλλα λόγια, το διάστημα μεταξύ της διάλυσης του πρώτου και το ξεκίνημα του δεύτερου γάμου μας) έχασκε πάντα ανάμεσά μας, στόμα ορθάνοιχτο, σαν βαθύ κανάλι σκαμμένο σ' έναν ισθμό.

Εννιά μήνες – δεν είχα ιδέα αν αυτή η περίοδος θεωρούνταν μεγάλη ή μικρή για έναν χωρισμό. Κοιτάζοντας πίσω, μερικές

φορές μου φαινόταν σαν να κράτησε για πάντα, ενώ άλλοτε σαν να πέρασε μέσα σε μια στιγμή. Η εντύπωση άλλαξε ανάλογα με τη μέρα. Όταν οι άνθρωποι φωτογραφίζουν ένα αντικείμενο, συχνά τοποθετούν δίπλα του ένα πακέτο τσιγάρα ώστε να δώσουν στον θεατή την αίσθηση του πραγματικού μεγέθους του αντικειμένου, αλλά το πακέτο τσιγάρα δίπλα στις εικόνες της μνήμης μου διαστελλόταν και συστελλόταν ανάλογα με τη διάθεση της στιγμής. Όπως τα αντικείμενα και τα γεγονότα που βρίσκονται σε συνεχή ροή – ή πιθανώς σε αντίθεση μ' αυτά –, ότι θα όφειλε να λειτουργεί ως ένα σταθερό μέτρο σύγκρισης στο πλαίσιο της μνήμης μου έμοιαζε, αντιθέτως, να βρίσκεται σε διαρκή κίνηση.

Δεν υπονοώ ότι όλες οι αναμνήσεις μου ήταν χαώδεις και ότι διαστελλόνταν και συστελλόνταν κατά βούληση. Η ζωή μου ήταν κατά κύριο λόγο ήρεμη, απόλυτα ισορροπημένη και, στο μεγαλύτερο μέρος της, λογική. Αλλά αυτοί οι εννιά μήνες ήταν διαφορετικοί, μια περίοδος ανεξήγητου χάους και σύγχυσης. Με όλες τις σημασίες της λέξης, αυτή η περίοδος ήταν η εξαίρεση, ένα διάστημα πρωτόγνωρο στη ζωή μου, σαν να ήμουν ένας κολυμβητής που καταμεσής μιας γαλήνιας θάλασσας βρίσκεται ξαφνικά παρασυρμένος από μια μυστηριώδη ρουφήχτρα η οποία εμφανίζεται από το πουθενά.

Ίσως αυτός να είναι ο λόγος που όποτε το μυαλό μου επιστρέφει σ' εκείνη την εποχή (όπως θα έχετε μαντέψει, πάνε κάποια χρόνια που συνέβησαν όλα αυτά) η σπουδαιότητα, η οπτική και οι συνδέσεις μεταξύ των γεγονότων διαφοροποιούνται από καιρού εις καιρόν, κι αν τραβήξω το βλέμμα μου από πάνω τους έστω και για ένα δευτερόλεπτο, η διαδοχή τους όπως την αντιλαμβάνομαι γρήγορα υποκαθίσταται από κάτι διαφορετικό. Ωστόσο θέλω να βάλω τα δυνατά μου να καταγράψω τα πάντα όσο καλύτερα μπορώ, με σύστημα και λογική. Μπορεί να είναι μάταιος κόπος, όπως και να έχει όμως θέλω να πιαστώ σφιχτά απ' αυτό το υποθετικό μέτρο σύγκρισης που κατάφερα να επινοήσω. Σαν τον κολυμβητή που έχει απομείνει αβοήθητος και αρπάζεται από το πρώτο κομμάτι ξύλου που βλέπει να επιπλέει μπροστά του.

Όταν μετακόμισα σ' αυτό το σπίτι, το πρώτο πράγμα που έκανα ήταν ν' αγοράσω ένα φτηνό αμάξι. Στην πραγματικότητα, το προηγούμενο αμάξι μου το είχα κάνει βίδες κι έπρεπε να το δώσω για παλιοσίδερα, οπότε χρειάζομαι ένα καινούργιο. Σε μια επαρχιακή πόλη, ειδικά αν κατοικείς μόνος σου στην κορυφή ενός βουνού, το αμάξι είναι άκρως απαραίτητο προκειμένου να κάνεις τα ψώνια σου. Πήγα σε μια μάντρα με μεταχειρισμένα Toyota έξω από την Ονταγουάρα και βρήκα ένα Corolla στείσον βάγκον σε τιμή ευκαιρίας. Ο πωλητής το περιέγραφε ως γαλάζιο, αλλά εμένα μου θύμιζε περισσότερο το χλωμό πρόσωπο ενός αρρώστου. Είχε κάνει μονάχα τριάντα πέντε χιλιάδες χιλιόμετρα, αλλά είχε πάθει ένα μικροατύχημα, οπότε μείωσαν δραστικά την αρχική τιμή. Το οδήγησα για έναν δοκιμαστικό έλεγχο, και τα φρένα και τα λάστιχα έδειχναν σε καλή κατάσταση. Από τη στιγμή που δε σκόπευα να το κινήσω ιδιαίτερα σε λεωφόρους, σκέφτηκα ότι θα με βόλευε μια χαρά.

Το σπίτι μου το είχε νοικιάσει ο Μασάχικο Αμάντα. Ήμασταν παλιά συμφοιτητές στη Σχολή Καλών Τεχνών. Ήταν δύο χρόνια μεγαλύτερός μου κι ένας από τους λίγους ανθρώπους που τα πήγαινα καλά, κι έτσι συνεχίσαμε να συναντιόμαστε κάπου κάπου ακόμα κι όταν τελειώσαμε τη σχολή. Μετά την αποφοίτησή μας παράτησε την καλλιτεχνική σταδιοδρομία κι έπιασε δουλειά σε μια διαφημιστική εταιρεία ως γραφίστας. Όταν έμαθε πως είχαμε χωρίσει με τη γυναίκα μου και ότι είχα φύγει από το σπίτι μου και δεν είχα πού να μείνω, μου είπε ότι το σπίτι του πατέρα του ήταν κενό και με ρώτησε αν θα ήθελα να μείνω εκεί ως κάποιου είδους επιστάτης. Ο πατέρας του ήταν ο Τομόχικο Αμάντα, διάσημος ζωγράφος της παραδοσιακής ιαπωνικής σχολής. Το σπίτι του πατέρα του (όπου είχε και το εργαστήριό του) βρισκόταν στα βουνά έξω από την Ονταγουάρα και μετά τον θάνατο της γυναίκας του είχε ζήσει εκεί άνετα μόνος του για μία δεκαετία περίπου. Πρόσφατα ωστόσο είχε διαγνωστεί με άνοια και τον είχαν βάλει σ' ένα πολυτελές γηροκομείο στο Ίζου Κόγκεν. Έτσι, το σπίτι ήταν εδώ και πολλούς μήνες άδειο.

«Στέκεται εκεί μονάχο του στην κορυφή ενός βουνού. Σίγου-

ρα όχι και η πιο βολική τοποθεσία, αλλά είναι ήσυχο μέρος. Αυτό μπορώ να σ' το εγγυηθώ», είπε ο Μασάχικο. «Το τέλειο περιβάλλον για να ζωγραφίσεις. Κανένas απολύτως περιοπισασμός».

Το νοίκι ήταν τελείως συμβολικό.

«Όσο το σπίτι μένει ακατοίκητο, κινδυνεύει να καταρρεύσει, και φοβάμαι τις διαρρήξεις και τις πυρκαγιές. Αν ξέρω πως κάποιος βρίσκεται συνεχώς εκεί, θα ηρεμήσει το μυαλό μου. Καταλαβαίνω ότι δε θα ένιωθες άνετα αν δε σου ζητούσα τίποτα για νοίκι, γι' αυτό σ' το δίνω τόσο φτηνά, υπό έναν όρο: ότι κάποια στιγμή μπορεί να σου ζητήσω να το αδειάσεις άμεσα».

Κανένα πρόβλημα. Όλα μου τα υπάρχοντα χωρούσαν στο πορτμπαγκάζ ενός μικρού αυτοκινήτου, κι αν κάποτε μου ζητούσε να του αδειάσω τη γωνιά, μέχρι την επόμενη μέρα θα είχα φύγει.

Μετακόμισα στο σπίτι στις αρχές Μαΐου, ακριβώς μετά τις τέσσερις διαδοχικές εθνικές γιορτές της Χρυσής Εβδομάδας. Το σπίτι ήταν μια δυτικου τύπου μονώροφη κατοικία, για την ακρίβεια μια άνετη αγροικία, αλλά σίγουρα αρκετά μεγάλη για ένα μόνο άτομο. Βρισκόταν στην κορυφή ενός βουνού μεσαίου μεγέθους, περιτριγυρισμένο από δάση, κι ακόμα και ο Μασάχικο δεν ήταν σίγουρος μέχρι πού έφταναν τα όρια του οικοπέδου. Στον πίσω κήπο υπήρχαν ψηλά πεύκα με χοντρά κλαδιά που απλώνονταν προς όλες τις κατευθύνσεις. Εδώ κι εκεί έβλεπες πέτρινα πατήματα και υπήρχε μια υπέροχη μπανανιά κοντά σ' έναν λίθινο γιαπωνέζικο φανό.

Ο Μασάχικο είχε δίκιο ότι ήταν ήσυχο μέρος. Κοιτάζοντας πίσω όμως, δε θα έλεγα ότι δεν υπήρχε «κανένas απολύτως περιοπισασμός».

Τους πρώτους οκτώ μήνες αφότου χώρισα με τη γυναίκα μου και ήρθα να ζήσω σε τούτη την κοιλάδα κοιμήθηκα με άλλες δύο γυναίκες, παντρεμένες και οι δύο. Η μία ήταν νεότερη από μένα, η άλλη μεγαλύτερη. Και οι δύο παρακολουθούσαν τα μαθήματα ζωγραφικής που παρέδιδα.

Μόλις ένιωσα ότι είχε έρθει η κατάλληλη στιγμή, τους πρό-

τεινα να κοιμηθούν μαζί μου (κάτι που δε συνήθιζα ποτέ να κάνω, αφού είμαι αρκετά ντροπαλός και καθόλου άνετος σ' αυτά τα πράγματα). Κι εκείνες δε με απέρριψαν. Δεν είμαι σίγουρος γιατί, αλλά δεν είχα ιδιαίτερους ενδοιασμούς να τους ζητήσω να κοιμηθούν μαζί μου και τη δεδομένη στιγμή μού είχε φανεί απόλυτα λογικό. Δεν αισθανόμουν την παραμικρή ενοχή που είχα προτείνει στις μαθήτριάς μου να κάνουν σεξ μαζί μου. Μου φαινόταν τόσο κανονικό όσο το να ρωτάς κάποιον που διασταυρώσεσαι μαζί του στον δρόμο τι ώρα είναι.

Η πρώτη γυναίκα που κοιμήθηκα μαζί της ήταν λίγο κάτω από τριάντα. Ψηλή, με μεγάλα μαύρα μάτια, λεπτή μέση και μικρό στήθος. Πλατύ μέτωπο, όμορφα ίσια μαλλιά και αυτιά ελαφρώς μεγάλα για την κατασκευή της. Ίσως όχι ακριβώς μια καλλονή, αλλά με τόσο ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, που, αν ήσουν καλλιτέχνης, θα ήθελες να τη ζωγραφίσεις. (Στην πραγματικότητα, είμαι καλλιτέχνης, οπότε τη ζωγράφισα αρκετές φορές.) Δεν είχε παιδιά. Ο σύζυγός της δίδασκε ιστορία σ' ένα ιδιωτικό λύκειο και την έδερνε. Δεν μπορούσε να ξεσπάσει στο σχολείο κι εκτόνωε όλη τη δυσφορία του στο σπίτι. Πρόσεχε να μην της αφήνει σημάδια στο πρόσωπο, αλλά όταν γυμνωνόταν έβλεπα όλες τις μελανιές και τις ουλές. Δεν ήθελε καθόλου να τις βλέπω, κι όταν έβγαζε τα ρούχα της, επέμενε να κλείνουμε τα φώτα.

Το σεξ τής ήταν σχεδόν αδιάφορο. Ο κόλπος της δεν υγραινόταν ποτέ και η διεύδυση της ήταν επώδυνη. Φρόντιζα να κάνουμε πολλά προκαταρκτικά και χρησιμοποιούσαμε λιπαντική κρέμα, αλλά μάταια. Ο πόνος ήταν φοιητός και δεν υποχωρούσε. Μερικές φορές έφτανε να κραυγάξει από την αγωνία.

Παρ' όλα αυτά, ήθελε να κάνει σεξ μαζί μου. Ή τουλάχιστον δεν είχε αντιρρήσεις. Γιατί; αναρωτιέμαι. Ίσως ήθελε να νιώσει πόνο. Ή επιδίωκε την *απουσία* απόλαυσης. Ή μπορεί να αναζητούσε κάποιου είδους αυτοτιμωρία. Οι άνθρωποι ψάχνουν κάθε λογής πράγματα στη ζωή τους. Υπήρχε όμως ένα πράγμα που σίγουρα δεν αναζητούσε. Κι αυτό ήταν η *οικειότητα*.

Δεν ήθελε να βρισκόμαστε στο σπίτι μου ή στο δικό της, κι έτσι για να κάνουμε σεξ πηγαίναμε πάντα με το αμάξι μου σε

ένα ξενοδοχείο για ζευγαράκια κοντά στην ακτή. Συναντιόμασταν στο μεγάλο πάρκινγκ κάποιας αλυσίδας εστιατορίων, πηγαίναμε στο ξενοδοχείο λίγο μετά τη μία το μεσημέρι και φεύγαμε πριν από τις τρεις. Φορούσε πάντα μεγάλα μαύρα γυαλιά, ακόμα κι όταν είχε συννεφιά ή έβρεχε. Μια φορά ωστόσο δε φάνηκε, ενώ απουσίασε και από το μάθημα ζωγραφικής. Αυτό ήταν το τέλος της σύντομης, χωρίς απρόοπτα σχέσης μας. Κοιμηθήκαμε μαζί τέσσερις, ίσως πέντε φορές.

Η άλλη παντρεμένη γυναίκα με την οποία έκανα σχέση είχε ένα ευτυχισμένο σπιτικό. Τουλάχιστον δε φαινόταν να της λείπει κάτι στην οικογενειακή της ζωή. Ήταν στα σαράντα ένα της τότε (αν θυμάμαι καλά), πέντε χρόνια μεγαλύτερη από μένα. Μικρόσωμη, με ελκυστικό πρόσωπο και πάντα καλοντυμένη. Έκανε καθημερινά γιόγκα σε κάποιο γυμναστήριο και είχε επίπεδη, μυώδη κοιλιά. Οδηγούσε ένα κόκκινο Mini Cooper, το οποίο είχε μόλις αγοράσει, και τις ηλιόλουστες μέρες το ξεχώριζα από μακριά να αστράφτει στον ήλιο. Είχε δύο κόρες, που φοιτούσαν και οι δύο σ' ένα πανάκριβο ιδιωτικό σχολείο στην πολυτελή περιοχή της Σόναν, από όπου είχε αποφοιτήσει και η ίδια. Ο σύζυγός της διηύθυνε κάποια εταιρεία, αλλά δεν τη ρώτησα ποτέ τι είδους εταιρεία. (Φυσικά, δε μ' ενδιέφερε να μάθω.)

Δεν έχω ιδέα γιατί δεν απέρριψε κατευθείαν τις ξεδιάντροπες σεξουαλικές προτάσεις μου. Ίσως εκείνον τον καιρό να εξέπεμπα κάποιον ιδιαίτερο μαγνητισμό που άσκησε έλξη στο πνεύμα της σαν να ήταν (που λέει ο λόγος) φτιαγμένο από σίδηρο. Ή μπορεί να μην είχε να κάνει με κανένα πνεύμα και κανέναν μαγνητισμό, ίσως απλώς να είχε ανάγκη λίγη σωματική απόλαυση εκτός γάμου κι εγώ έτυχε να είμαι ο μόνος διαθέσιμος άντρας τριγύρω.

Ότι κι αν ήταν αυτό που ζητούσε, ήμουν σε θέση να της το προσφέρω πρόθυμα κι απλόχερα, και άρχισε να πλαγιαίζει μαζί μου δίχως δεύτερη σκέψη. Η σωματική πλευρά της σχέσης μας (όχι ότι υπήρχαν κι άλλες πλευρές) κυλούσε ομαλά. Εκτελούσαμε την πράξη με τρόπο τίμιο κι αγνό, με μια αγνότητα που έφτα-

νε σχεδόν στο επίπεδο της αφαίρεσης. Με εξέπληξε όταν στο μέσον της σχέσης μας συνειδητοποίησα ξαφνικά αυτό το γεγονός.

Ωστόσο κάποια στιγμή πρέπει να ήρθε στα συγκαλά της, αφού ένα μουντό πρωινό στις αρχές του χειμώνα μου τηλεφώνησε και είπε: «Νομίζω ότι δεν πρέπει να ξανασυναντηθούμε. Η σχέση μας δεν έχει μέλλον». Ή κάτι παρόμοιο. Ακουγόταν σαν να διάβαζε κάποιο σενάριο.

Και είχε απόλυτο δίκιο. Όσο για το μέλλον, δεν ήταν το μόνο που έλειπε από τη σχέση μας.

Όταν πήγαινα ακόμη στη Σχολή Καλών Τεχνών, ζωγράφιζα κυρίως αφηρημένα έργα. Είναι δύσκολο να ορίσεις την αφηρημένη τέχνη, από τη στιγμή που ο όρος καλύπτει ένα τόσο ευρύ φάσμα έργων. Δεν είμαι σίγουρος πώς να την εξηγήσω από άποψη φόρμας ή περιεχομένου, αλλά υποθέτω ότι θα μπορούσα να την περιγράψω ως «ζωγραφική μη παραστατικών εικόνων φτιαγμένων με τρόπο ελεύθερο και χωρίς περιορισμούς». Κέρδισα μερικά βραβεία σε εκθέσεις μικρού βεληνεκούς και μέχρι που με παρουσίασαν κάποια περιοδικά τέχνης. Ορισμένοι καθηγητές και φίλοι έκαναν εγκωμιαστικά σχόλια για τη δουλειά μου και με ενθάρρυναν. Όχι ότι θα στοιχημάτιζαν τα πάντα πάνω στην καριέρα μου, αλλά πιστεύω ότι διέθετα αρκετό ταλέντο ως καλλιτέχνης. Τα περισσότερα έργα μου με λάδι γίνονταν σε μεγάλες επιφάνειες και απαιτούσαν πολύ χρώμα, οπότε η δημιουργία τους είχε υψηλό κόστος. Και, βέβαια, οι πιθανότητες να εμφανιζόταν κάποιος αξιόλογος αγοραστής διατεθειμένος να κρεμάσει στους τοίχους του σπιτιού του τα ογκώδη έργα ενός παντελώς άγνωστου καλλιτέχνη ήταν σχεδόν μηδενικές.

Εφόσον ήταν αδύνατο να βιοπορίζομαι ζωγραφίζοντας αυτό που ήθελα, μόλις αποφοίτησα ξεκίνησα να κάνω πορτρέτα κατά παραγγελία για να επιβιώσω. Πορτρέτα αυτών που θεωρούνται «οι πυλώνες της κοινωνίας»: προέδρων εταιρειών, μελών διαφόρων οργανισμών με επιρροή, βουλευτών, εξεχόντων τοπικών παραγόντων (υπήρχαν ποικίλες διαφοροποιήσεις στο διαμέτρομα αυτών των «πυλώνων»), ζωγραφισμένων όλων με παραστατι-

κό τρόπο. Έψαχναν έναν ρεαλιστικό, αξιοπρεπή, συντηρητικό τύπο πορτρέτου, που θα μπορούσε, εντελώς πρακτικά, να κρεμαστεί στον τοίχο μιας αίθουσας υποδοχής ή στο γραφείο του προέδρου μιας επιχείρησης. Με άλλα λόγια, η εργασία μου με υποχρέωνε να ζωγραφίζω πίνακες που έρχονταν σε πλήρη αντίθεση με τους καλλιτεχνικούς μου στόχους. Θα μπορούσα να προσθέσω ότι το έκανα *απρόθυμα*, χωρίς αυτό να μου χρεωθεί ως κάποιου είδους καλλιτεχνική αλαζονεία.

Υπήρχε μια μικρή εταιρεία στη Γιοτσούγια που ειδικευόταν στις προσωπογραφίες κατά παραγγελία. Με είχε συστήσει ένας από τους καθηγητές μου στη Σχολή Καλών Τεχνών και είχα υπογράψει συμβόλαιο αποκλειστικής συνεργασίας μαζί τους. Δεν έπαιρνα σταθερό μισθό, αλλά με μια ικανή παραγωγή πορτρέτων έβγαζα και με το παραπάνω όσα χρειαζόταν ένας νεαρός εργένης για να ζει άνετα. Μιλάμε για έναν λιτό τρόπο ζωής: Μπορούσα να νοικιάζω ένα μικρό διαμέρισμα δίπλα στη σιδηροδρομική γραμμή Σέιμπου Κοκουμπούντζι, συνήθως είχα τη δυνατότητα για τρία γεύματα την ημέρα, αγόραζα κάπου κάπου κανένα φτηνό κρασί, πιο σπάνια έβλεπα και καμιά ταινία στον κινηματογράφο. Έτσι περάσαν αρκετά χρόνια, καθώς αποφάσισα να αφοσιωθώ για ένα διάστημα στις προσωπογραφίες και στη συνέχεια, όταν θα είχα βάλει κάποια χρήματα στην άκρη για να συντηρηθώ μερικούς μήνες, θα επέστρεφα στο είδος της ζωγραφικής που πραγματικά με ενέπνεε. Τα πορτρέτα ήταν απλώς ένα μέσο για να πληρώνω το νοίκι. Δε σκόπευα να το κάνω για πάντα.

Καθώς όμως άρχισα να μαθαίνω τη δουλειά, ανακάλυψα ότι το να ζωγραφίζεις *τυπικά* πορτρέτα ήταν εύκολη δουλειά. Όσο σπούδαζα εργαζόμουν περιστασιακά σε μια εταιρεία μεταφορών και σε ένα παντοπωλείο, και σε σύγκριση μ' αυτές τις δουλειές το να ζωγραφίζεις πορτρέτα ήταν, σωματικά και συναισθηματικά, πολύ μικρότερος μπελάς. Μόλις πήρα το κολάι, ήταν απλώς θέμα επανάληψης της ίδιας διαδικασίας ξανά και ξανά. Πολύ γρήγορα ήμουν σε θέση να ολοκληρώσω ταχύτατα ένα πορτρέτο. Σαν να πετάς αεροπλάνο στον αυτόματο πιλότο.

Κι ενώ έκανα επί έναν χρόνο τη δουλειά αυτή μάλλον αδιάφορα, πληροφορήθηκα ότι σιγά σιγά τα πορτρέτα μου είχαν κερδίσει μια κάποια αναγνώριση. Οι πελάτες μου έμεναν απόλυτα ικανοποιημένοι από τα έργα μου. Προφανώς, όταν οι πελάτες είναι δυσαρεστημένοι από τα πορτρέτα που τους κάνεις, οι παραγγελίες αρχίζουν να αραιώνουν, συνεπώς το συμβόλαιό σου με την εταιρεία μπορεί ακόμα και να τερματιστεί. Αντιθέτως, αν φτιάξεις ένα καλό όνομα, σου αναθέτουν όλο και περισσότερη δουλειά, η δε αμοιβή σου με κάθε έργο ανεβαίνει. Στον κόσμο της ζωγραφικής η προσωπογραφία είναι ένα πολύ σοβαρό επάγγελμα. Ήμουν ακόμη πρωτάρης, αλλά έπαιρνα όλο και περισσότερες αναθέσεις και μπορούσα να χρεώνω υψηλότερες τιμές για κάθε νέο έργο. Ο πράκτορας που είχε αναλάβει την εκπροσώπηση μου είχε εντυπωσιαστεί και ορισμένοι πελάτες μου δε δίσταζαν να μου πλέκουν το εγκώμιο, εξαίροντας την «ξεχωριστή πινελιά» μου.

Δεν μπορούσα να εξηγήσω γιατί τα πορτρέτα μου είχαν τόση επιτυχία. Δεν είχα κανέναν ενθουσιασμό γι' αυτό που έκανα, απλώς διεκπεραίωνα τη μια παραγγελία μετά την άλλη. Ειλικρινά δεν μπορώ να θυμηθώ το πρόσωπο κανενός απ' όσους ανέλαβα να τους κάνω το πορτρέτο. Κι όμως, εφόσον ο απώτερος στόχος μου ήταν να γίνω ένας σοβαρός καλλιτέχνης, από τη στιγμή που έπιανα το πινέλο μου και στεκόμουν απέναντι στον καμβά δεν υπήρχε περίπτωση να επιτρέψω στον εαυτό μου να φτιάξει κάτι εντελώς άτεχνο, ό,τι κι αν ζωγράφιζα. Αυτό θα συνιστούσε προσβολή για την ίδια μου την αίσθηση περί καλλιτεχνίας και θα έδειχνε περιφρόνηση προς το είδος του επαγγελματία που φιλοδοξούσα να γίνω. Ακόμα κι αν ζωγράφιζα ένα πορτρέτο που δε με ξετρέλαινε, τουλάχιστον ποτέ δεν ντρεπόμουν για τη δουλειά που παρέδιδα. Υποθέτω ότι αυτό είναι που ονομάζουν «επαγγελματική ηθική». Προσωπικά, το ένιωθα ως υποχρέωση.

Κάτι άλλο που χαρακτήριζε τη δουλειά μου ως πορτραίσιστα ήταν ότι επέμενα να εφαρμόζω την προσωπική μου μέθοδο. Πο-

τέ δεν έβαζα τον πελάτη να μου κάνει το μοντέλο. Όταν αναλάμβανα μια παραγγελία, συναντιόμουν μαζί του και μιλούσαμε, μόνοι οι δυο μας, για καμιά ώρα. Ούτε συνήθιζα ποτέ να κάνω αδρά προσχέδια. Ρωτούσα ένα σωρό πράγματα και ο πελάτης απαντούσε. Πότε και πού γεννηθήκατε; Πώς ήταν η οικογένειά σας; Ζητούσα να μάθω πώς ήταν τα παιδικά τους χρόνια, σε ποιο σχολείο πήγαιναν, τι είδους δουλειά έκαναν, πώς ήταν τώρα η οικογενειακή τους ζωή, πώς είχαν καταφέρει να επιτύχουν επαγγελματικά. Τυπικές ερωτήσεις. Επίσης τους ρωτούσα και για την καθημερινότητα και τα ενδιαφέροντά τους. Οι περισσότεροι χαίρονταν πολύ, σχεδόν ενθουσιάζονταν, που είχαν την ευκαιρία να μιλήσουν για τον εαυτό τους. (Πιθανώς κανείς άλλος δεν ήθελε να τους ακούσει.) Μερικές φορές η ωριαία αυτή συνάντηση τραβούσε μέχρι και δύο, ακόμα και τρεις ώρες. Στη συνέχεια ζητούσα να μου δανείσουν πέντ' έξι φωτογραφίες τους, απλές, καθημερινές, όχι στημένες. Και κάπου κάπου χρησιμοποιούσα και τη δική μου μικρή μηχανή για να τους τραβήξω μερικά κοντινά πλάνα από διαφορετικές γωνίες.

Κι αυτό ήταν όλο.

Οι περισσότεροι πελάτες έδειχναν προβληματισμένοι. «Δεν υποτίθεται ότι θα πρέπει να κάτσω ακίνητος και να σας ποζάρω για το πορτρέτο μου;» ρωτούσαν. Είχαν εξαρχής συμβιβαστεί με την ιδέα ότι θα έπρεπε να υπομείνουν μια μακριά και κουραστική διαδικασία. Οι καλλιτέχνες –ακόμα κι αν κανείς δε φοράει πλέον αυτούς τους σαχλούς μπερέδες– υποτίθεται ότι στέκονται όρθιοι μπροστά στον καμβά με το πινέλο στο χέρι, το φρούδι ανασηκωμένο, ενώ το μοντέλο κάθεται απέναντί τους προσπαθώντας να διατηρήσει την πόζα του. Μένοντας εντελώς ακίνητο. Οι πελάτες φαντάζονταν αυτή τη σκηνή όπως την είχαν παρακολουθήσει αμέτρητες φορές στις ταινίες.

Αντί για άλλη απάντηση, τους ρωτούσα: «Θέλετε να το κάνουμε μ' αυτόν τον τρόπο; Είναι σκληρή δουλειά να κάνεις το μοντέλο σ' έναν ζωγράφο, αν δεν είσαι εξοικειωμένος. Θα πρέπει να κρατάτε την ίδια πόζα για πολλή ώρα, πράγμα που είναι βαρετό και οι ώμοι σας σίγουρα θα πιαστούν και θα πονά-

νε. Βέβαια, αν αυτό είναι που επιθυμείτε, με μεγάλη μου χαρά να σας εξυπηρετήσω».

Όπως ήταν αναμενόμενο, το ενενήντα εννέα τοις εκατό των πελατών μου αρνιόνταν. Σχεδόν στο σύνολό τους ήταν εξαιρετικά πολυάσχολοι άνθρωποι με εξαιρετικά πολυάσχολες ζωές ή ηλικιωμένοι που είχαν αποσυρθεί. Όλοι προτιμούσαν, αν ήταν δυνατό, να αποφύγουν τέτοιο ανώφελο ασκητισμό.

«Το ότι σας γνώρισα και κάναμε αυτή τη συζήτηση μου είναι υπεραρκετό», έλεγα, καθησυχάζοντάς τους. «Είτε έχω ένα ζωντανό μοντέλο είτε όχι, αυτό δεν επηρεάζει στο ελάχιστο το τελικό αποτέλεσμα. Κι αν στο τέλος δεν είστε ικανοποιημένοι από το έργο, ευχαρίστως να το ξανακάνω από την αρχή».

Στη συνέχεια μου έπαιρνε συνήθως δύο εβδομάδες για να κάνω το πορτρέτο (αν και οι μπογιές χρειάζονταν μήνες για να στεγνώσουν εντελώς). Πολύ περισσότερο από την παρουσία του ίδιου του ατόμου μπροστά μου χρειαζόμουν τις ολοζώντανες αναμνήσεις μου από αυτό. (Η αλήθεια είναι πως, αν το υποκείμενο ήταν παρόν, αυτό συνήθως επηρέαζε την ικανότητά μου να ολοκληρώσω το πορτρέτο.) Αυτές οι αναμνήσεις ήταν τρισδιάστατες και το μόνο που είχα να κάνω ήταν να τις μεταφέρω στον καμβά. Καταπώς φαινόταν, ήμουν εκ γενετής προικισμένος με αυτή την πανίσχυρη οπτική μνήμη – μια ιδιαίτερη ικανότητα, θα μπορούσε να πει κανείς –, που αποτελούσε πολύτιμο εργαλείο στην εργασία μου ως επαγγελματία πορτρατίστα.

Ήταν αποφασιστικής σημασίας να νιώσω κάποιο είδος εγγύτητας, έστω και μικρής, προς τον πελάτη. Γι' αυτό ακριβώς κατά τη διάρκεια της αρχικής ωριαίας συνάντησής μας προσπαθούσα με όλες μου τις δυνάμεις να ανακαλύψω κάποιες πλευρές του στις οποίες μπορούσα να ανταποκριθώ. Φυσικά, αυτό ήταν ευκολότερο με ορισμένους ανθρώπους παρά με άλλους. Με μερικούς απ' αυτούς δε θα επιθυμούσα ποτέ να έχω προσωπικές σχέσεις. Αλλά ως επισκέπτης που βρισκόταν μαζί τους για ένα σύντομο χρονικό διάστημα σ' ένα προκαθορισμένο μέρος δεν ήταν και τόσο δύσκολο να εντοπίσω μερικά ελκυστικά χαρακτηριστικά πάνω τους. Αν κοιτάξεις αρκετά βαθιά σε οποιονδήποτε

τε άνθρωπο, θ' ανακαλύψεις μέσα του κάτι που λάμπει. Η δουλειά μου ήταν να φέρω αυτό το κάτι στο φως, κι αν η επιφάνειά του ήταν θαμπή (όπως συνέβαινε τις περισσότερες φορές), να τη γυαλίσω μ' ένα πανί ώστε να ξαναβρεί τη λάμψη της. Αλλιώς, το σκοτεινότερο κομμάτι σίγουρα θα αναδυόταν στο πορτρέτο.

Έτσι, χωρίς να το καταλάβω, είχα εξελιχτεί σ' έναν καλλιτέχνη που ειδικευόταν στα πορτρέτα. Και ήμουν πλέον αρκετά γνωστός σε αυτόν τον συγκεκριμένο και μάλλον περιορισμένο τομέα. Όταν παντρεύτηκα, έσπασα το αποκλειστικό συμβόλαιό μου με την εταιρεία στη Γιοτσούγια, έγινα ανεξάρτητος και, μέσω ενός πρακτορείου που ειδικευόταν στον χώρο της τέχνης, αναλάμβανα ιδιωτικές παραγγελίες για προσωπογραφίες σε ακόμα υψηλότερες τιμές. Ο πράκτοράς μου, ένα ικανό, φιλόδοξο άτομο, ήταν δέκα χρόνια μεγαλύτερος από μένα. Με ενθάρρυνε να γίνω ανεξάρτητος και να πάρω τη δουλειά μου ακόμα περισσότερο στα σοβαρά. Από εκείνο το σημείο και μετά ζωγράφισα πολλούς ανθρώπους (κυρίως από τον οικονομικό και τον πολιτικό κόσμο, διασημότητες σε ορισμένες περιπτώσεις, αν και εγώ δεν είχα ξανακούσει τα ονόματά τους) και είχα ένα αξιοπρεπές εισόδημα. Όχι ότι έγινα καμιά τρομερή διασημότητα στον χώρο ή οτιδήποτε. Ο κόσμος της προσωπογραφίας είναι εντελώς διαφορετικός από τον καλλιτεχνικό κόσμο της τέχνης. Και διαφορετικός από τη φωτογραφία επίσης. Υπάρχουν πολλοί φωτογράφοι που ειδικεύονται στα πορτρέτα και χαίρουν μεγάλης εκτίμησης, έχοντας κάνει όνομα στον χώρο, αλλά δεν ισχύει το ίδιο στην περίπτωση των ζωγράφων. Σπάνια κάποιο έργο μας γίνεται ευρύτερα γνωστό στον κόσμο. Δεν παρουσιάζονται σε περιοδικά τέχνης, ούτε τα βλέπεις στις γκαλερί. Αντιθέτως, θα τα δεις συνήθως κρεμασμένα στον τοίχο κάποιας αίθουσας υποδοχής, να μαζεύουν σκόνη, ξεχασμένα. Ακόμα κι αν τύχει να τα κοιτάξει κανείς προσεκτικά (κάποιος που έχει χρόνο να διαθέσει), και πάλι μάλλον δε θα ρωτήσει να μάθει το όνομα του καλλιτέχνη.

Μερικές φορές σκεφτόμουν πως ήμουν ένας εκδιδόμενος καλλιτέχνης με υψηλό κασέ. Επιστρατεύω όλες τις τεχνικές που

έχω στη διάθεσή μου όσο πιο ευσυνείδητα μπορώ προκειμένου να ικανοποιήσω τον πελάτη μου. Το έχω αυτό το ταλέντο. Είμαι επαγγελματίας, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι ακολουθώ μηχανικά μια προκαθορισμένη διαδικασία. Επενδύω έως έναν βαθμό συναισθηματικά στη δουλειά μου. Δεν είμαι φτηνός, αλλά οι πελάτες μου πληρώνουν αγόγγυστα. Εκείνοι που αναλαμβάνω ως πελάτες μου δεν ανήκουν στο είδος των ανθρώπων που υπολογίζουν το χρήμα. Ο κόσμος μάθαινε για το ταλέντο μου από στόμα σε στόμα και η ουρά των πελατών μου δεν είχε τέλος, το σημειωματάριο των ραντεβού μου ήταν πάντα φίσκα. Μέσα μου ωστόσο δεν έκαιγε καμία φλόγα. Ούτε καν μια σπίθα.

Δεν είχα καταλήξει να γίνω ο καλλιτέχνης –ή ο άνθρωπος– που ήθελα. Παρασυρμένος από τις περιστάσεις, σταμάτησα να ζωγραφίζω για τον εαυτό μου. Παντρεύτηκα και χρειαζόμουν ένα σταθερό εισόδημα, αλλά δεν ήταν αυτός ο μόνος λόγος. Η αλήθεια είναι πως είχα ήδη χάσει την επιθυμία να ζωγραφίζω για τον εαυτό μου. Πιθανώς επικαλούμουν τον γάμο μου ως πρόσχημα. Δεν ήμουν νέος πια και κάτι, μια φλόγα που έκαιγε μέσα μου, είχε αρχίσει να αργοσβήνει σταθερά. Η αίσθηση αυτής της φλόγας που με ζέσταινε εσωτερικά υποχωρούσε ολοένα και περισσότερο.

Θα έπρεπε να είχα γυρίσει την πλάτη στο πρόσωπο που είχα γίνει. Θα έπρεπε να είχα αντιδράσει, να είχα κάνει κάτι γι' αυτό. Αλλά διαρκώς το ανέβαλλα. Και μέχρι να πάρω την απόφαση να το κάνω, με πρόλαβε τελικά η γυναίκα μου, παρατώντας τα πάντα. Ήμουν τριάντα έξι τότε.

Ένας λογοτεχνικός θρίαμβος του έρωτα και της μοναξιάς, του πολέμου και της τέχνης, αλλά και ένας γεμάτος αγάπη φόρος τιμής στον *Μεγάλο Γκάτσμπι*, το ΣΚΟΤΩΝΟΝΤΑΣ ΤΟΝ ΚΟΜΕΝΤΑΤΟΡΕ είναι ένα συγκλονιστικό έργο φαντασίας από έναν από τους μεγαλύτερους συγγραφείς της εποχής μας.

Η μουν έτοιμος να ζωγραφίσω το πορτρέτο του Γουατάρου Μενσίκι. Του Γουατάρου Μενσίκι που ζούσε στη λευκή έπαυλη, στην κορυφή του βουνού, στην απέναντι πλευρά της κοιλάδας. Αυτού του ασπρομάλλη άντρα για τον οποίο ακούγονταν διάφορες φήμες στη γειτονιά, ενός αναμφίβολα συναρπαστικού ατόμου. Με είχε επιλέξει, με είχε προσλάβει να του κάνω το πορτρέτο για ένα αμύθητο ποσό. Αλλά αυτό που συνειδητοποιούσα ήταν ότι αυτή τη στιγμή δεν ήμουν καν σε θέση να ζωγραφίσω ένα πορτρέτο. Ακόμα κι αυτή η συμβατική, ωφελμιστική μορφή τέχνης ήταν πάνω από τις δυνάμεις μου. Ήμουν στ' αλήθεια κενός, ένα άδειο κέλυφος.

Ο πρώτος τόμος ενός έπους από τον συγγραφέα που, σύμφωνα με τους New York Times, εφηύρε τη μυθιστοριογραφία του εικοστού πρώτου αιώνα.

Μαγευτικό... Ο Μουρακάμι είναι εξαιρετικός στο να μπλέκει το τετριμμένο με το υπερφυσικό· στο να ανακαλύπτει τη μαγεία που κρύβεται στις καθημερινές λεπτομέρειες της ζωής... Η πρόζα του είναι ζεστή, κουβεντιαστή, ωστόσο διανδισμένη με βαδιές σκέψεις. Είναι εξαιρετική συντροφιά – κι αυτή είναι μια από τις πλέον πολύτιμες ιδιότητες που αναζητάμε σ' έναν συγγραφέα. Αφηνόμαστε στα χέρια του για να χάσουμε απολαυστικά τον δρόμο, αλλά και για να μας οδηγήσει, στο τέλος, σπίτι μας.

The Guardian

Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ

www.psichogios.gr

ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ: 24857

Γ Ι Α Α Ν Α Γ Ν Ω Σ Τ Ε Σ Μ Ε Α Π Α Ι Τ Η Σ Ε Ι Σ